

Gyógyszerésztörténeti közlemények

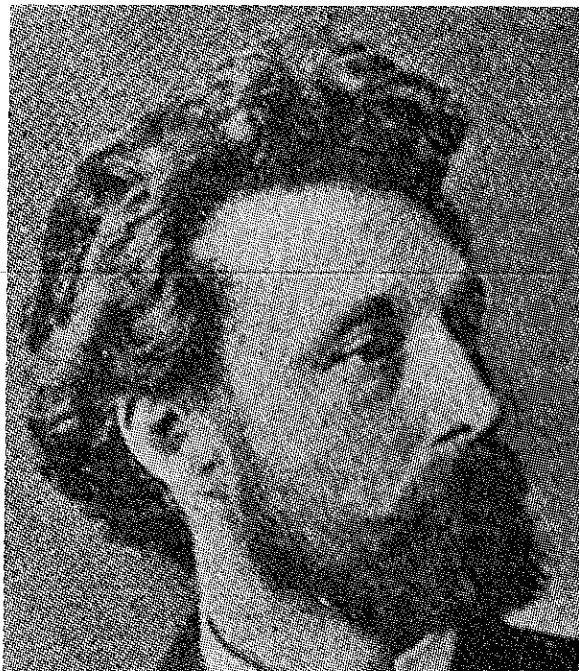
Gyógyszerészet 23. 102—105. 1979.

Gallik Géza¹ gyógyszerész (1848—1900)

SOPRONI LÁSZLÓ

A szerző Gallik Géza gyógyszerésről emlékezik meg születésének 130. évfordulója alkalmából. Részletesen foglalkozik rendőrorvosi szempontból is a nagy jelentőségű „Útmutatás a tápszerek, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosi rendőri vizsgálatára” című könyvével, amelyben a leírt módszerek némelyike még ma is használatos. E könyvét az akkori belügyminiszter rendeletben ajánlotta orvosok és gyógyszerészek részére.

Gallik már előrelátóan a gyógyszerárak és gyógyszerészek közreműködésével való állami ellenőrzést javasolta 1894-ben. Korán felismerte azt a lehetőséget, hogy a gyógyszerész sokoldalú tudományos képzettsége folytán nemcsak a gyógyszerárban, hanem más területen is alkalmazható legyen. Élete végén, mint a kassai kereskedelmi és iparkamara vegyészje dolgozott.

1 ábra

Egy kevésbé ismert, neves magyar gyógyszerészre, Gallik Gézára emlékezünk, aki 130 évvel ezelőtt, 1848. június 24-én született Kassán [54, 55].

Édesapja, Gallik András, haladó gondolkodású embert volt, mert korát megelőzve Kassán, 1846-ban könyvet adott ki „Idealismus und Materialismus” címmel. Ezenkívül még négy könyve jelent meg magyar és angol nyelven. 1848-ban a forradalomhoz csatlakozott és a kassai nemzetőrök főhadnagya lett, közben a jarkováczi csatában megsebesült. A világsi fegyvertétel után a felelősségre vonás elől kivándorolt az

Észak-Amerikai Államokba, amikor pedig ott kitört a polgárháború, az északiak hadseregében vitézül harcolt és megsebesült. Ekkor kitüntetésben részesült, majd 1865-ben az USA vezérőrnagyaként vonult nyugdíjba. Ezután orvosi képzést szerzett. A kiegyezés után (1881-ben) visszatért Magyarországra, Kassára a fiához [56]

Gallik Géza apjának felvilágosult gondolkodását, sokrétűségét örökölte. Középiszkoláinak egy részét Kassán végezte, majd Eperjesen fejezte be. A kémiai és fizikai tudományok érdekelték, ezért gyógyszerészi pályára lépett. 1866-ban Rimaszombaton az „Oroszlán”-hoz címzett gyógyszerárban kezdte gyakornoki éveit. Principálisától nemcsak tudományt, hanem szakmaszeretetet is tanult. Az akkori magyar egyetemi képzést nem tartotta kielégítőnek, ezért 1869-ben beiratkozott a bécsi egyetemre és két év múlva itt szerezte meg gyógyszerészi oklevelét. A kémiai tudományok iránt mutatott nagyfokú érdeklődése megnyilvánult gyakornoki és egyetemi évei alatt megjelent német nyelvű cikkeiben [60]. Ezután a bonni, majd a berlini egyetemek laboratóriumaiiban is dolgozott, hogy ismereteit tovább bővítse. Hivatástudata annyira erős volt, hogy szabad idejében gyógyszerárakban is működött, ahol megismerkedett Németország előrehaladott gyógyszerészetével. Idegenben szerzett tapasztalataival 1873-ban hazatért és Sátoraljaújhelyen telepedett le, megvásárolva (az 1865-ben alapított) „Üdvöztő” patikát [54, 55, 57, 58]. Tudását nemcsak a gyógyszerészi hivatás terén érvényesítette, hanem figyelte a társadalmi problémákat és a mostoha közegészségügyi viszonyokat is. Analitikai tudását az ásványvízelemzés területén gyümölcsöztette. Ezt abból a megfontolásból tette, hogy az első nagy kolerajárvány idején (1831) a kór terjesztésében a szennyezett és fertőzött víznek is szerepe volt. Vizsgálódásainak eredményeit 1877-ben tette közzé az „Ívóvizkekről általában és a Sátoralja-Újhelyi ivóvizkekről, különösen egészségi szempontból” című könyvében [3].

Először a víz fogalmát határozta meg, majd a fajtáját, eredését, hőfokát és a jó ivóvíz fő jellegét. Nem elégedett meg egy-két vizsgálattal, hanem nagy körültekintéssel elemezte lakóhelye összes kútját, az utca és a házszám feltüntetésével. Eredményeit a mai igényeknek is megfelelő táblázatban értékelte.

Végezetül kitért arra, hogy melyik kút vize itherő. A mű közegészségügyi szempontból nagy jelentőségű és mindenki számára közérthető volt.

¹ A Budapesti Gyógyszerész Napokon 1977. XI. 10-én elhangzott előadás kibővített változata

Az ivóvizzeiről szóló írását a Zemplén megyei orvos-gyógyszerész egyesület 1877. őszi közgyűlésén is felolvasta.

Fáradhatatlanul küzdött a hegyaljai bortermő vidék szőlőbetegségeinek megelőzése érdekében, ezért állami filoxerabiztosnak nevezték ki. Sok esetben foglalkozott a borok kezelésével és eltartásával: „... szegény must-borháznak csúfolt négy deszkafal bódében vagy gyakran a szabad ég alatt napokig áll s úzik a növényvilág apró erjanyagai. (A pincék minden szegők, zugokban penész és különböző képletek vannak, mert a pincemesterek szerint ezek díszítik a pincét.)

Helyes kezelés csak ott remélhető, hol arra szakértő közegek alkalmaztatnak. A hegyalján egyes helyeken pincemesterek bíznak meg, kik úgyszólván semmit sem tudnak, inkább ártanak a boroknak” [27] — írja Gallik.

Tudományos és gyakorlati nézeteit a szakajtón keresztül adta közre. Több cikke a Gyógyszerészi Hetilapban, a Közegészségügyi Kalauzban, a Gyógyszerészi Almanachban, a Szőlészeti és Borászati Lapban, a Magyar Gazdák Évkönyvében, valamint a Zempléni Lapokban jelent meg [59, 60]. Ez utóbbinak fő munkatársa is volt; itt több apró cikket közölt. 1876-ban érdekes írása jelent meg a Gyógyszerészi Hetilapban az erukasav készítéséről:

„... mert a choleraiban megbetegedett egyén szív-hűdésben találja halálát. Adagolásra nézve poralakban és pedig óránként 0,07 ajánlható.

Alkalmaztatott ajánlatomra a következő vény:

Rp: acid. Erucani; Aesculini aa 0,07
Ferri Valerian 0,14 pro dos ”

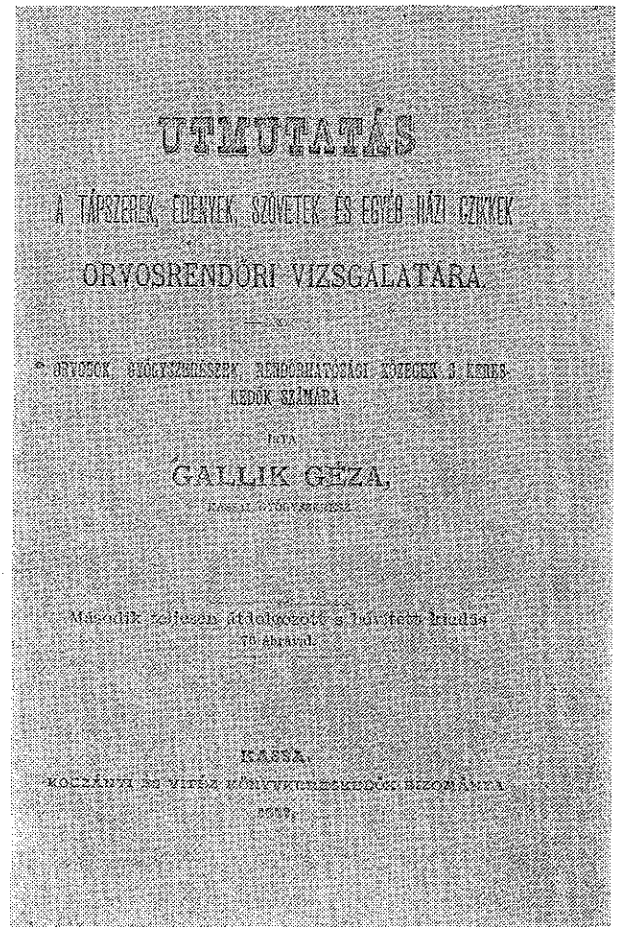
Dolgozatai alapján rövid időn belül híre ment mind bel, mind külföldön, ennél fogva több tudományos és jótékony egyesület tagja volt. Sátoraljaújhelyen felkérésre a Népbank főkönyvelőségét vállalta el [54]. A növényvilág belső életfolyamatait is mélyre hatóan tanulmányozta [53].

Gallik munkássága során megjelent 16 könyve közül megemlítem az „Útmutatás a tápszerek, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosrendőri vizsgálatára” című művét, melyben az élelmiszerek ellenőrzésével foglalkozott. E könyvének első kiadása 1879-ben jelent meg Sátoraljaújhelyen [4].

1881-ben Kassára költözött, ahol gyógyszerért vásárolt. Öt évvel később itt jelent meg az élelmiszer-kémiával foglalkozó munkájának bővített, 76 ábrával ellátott második kiadása (2. ábra), amely rendőrorvosi szempontból úttörőnek tekinthető. Ily módon — több kortársával együtt — elsőként fejezte ki azt a nézetét, hogy a gyógyszerész egyben közegészségügyi szakértő is.

Gallik könyvének második kiadását a jeles tudós, dr. Fodor Józsefnek, a budapesti egyetem első nagyhírű közegészségtan-professzorának ajánlotta. Művét Orczy belügyminiszter oly fontosnak tartotta, hogy annak használatát az 1887. május 19-én keltezett körrendeletében elrendelte.

Idézek: „... ennél fogva Gallik Géza említett munkáját a törvényhatóságnak ezennel lehető pártolása végett figyelmébe ajánlom s felhívom a törvényhatóságot, hogy ezen munka, az elsorolt orvosrendőri vizsgálatokkal hivatásuknál fogva foglalkozó orvosok és egyéb közegek által beszereztessek” [12]

2. ábra

Egy minőleges gyakorlati táblázatot szerkesztett az élelmiszer-hamisítások, a vérfoltok stb könnyű felismerésére, valamint a réz- és ólom-mérgezések kimutatására.

A felfedési eljárások helyességét és célravezető voltát mindig saját laboratóriumában kísérletezte ki. Olyan módszerekre törekedett, melyek egyszerűek voltak. Például:

„... a lisztet szennyezheti anyarozs, üszög, konkoly és ez éppúgy elkobzandó, mint a hamisított; a jó liszt marokba szorítva szemcsés tapintást tesz lehetővé; ha ujjunkat a lisztbe nyomjuk, egyenletes mélyedésnek kell létrejönnie, melyben a bóránccokat világosan követhetjük. Ha ez ki nem vehető, a lisztben sok korpa van” [12].

Figyelme mindenre kiterjedt. A papírfélékről a következőket írja:

„... a fénymázás fehér papírost, dobozokat, ha azok szénsavas ólommal festettek, felismerjük, ha a festett részre néhány csepp kénhidrogént öntünk és azt néhány percig rajta állni hagyjuk, midőn is fekete vagy barna folt marad vissza” [12].

Eközben az évek során sorba jelennek meg az élelmiszer-kémiával foglalkozó írásai: csokoládé-, hús-, tej-, valamint must-vizsgálatról ad tájékoztatást, a Gyógyszerészi Hetilap és a Magyar Gazdák Évkönyvében [59, 60]. Már korát megelőzve ír a hullák rendőri vegyvizsgálatáról a Gyógysze-

részi Hetilap hasábjain [28]. A szakügyeket tárgyaló egyik cikkében felteszi a kérdést: [50] a gyógyszerész legyen-e tápszer- és élvezetiszervizsgáló?

A gyógyszerertárok állami ellenőrzéséhez is volt néhány megjegyzése, javaslata: „... az előzmények megvilágítják, hogy a gyógyszerertárok jelenleg divó ellenőrzése jóhiszeműségen alapuló meddő intézkedés, mely a múltira nézve sem felelt meg, s a jelenre veszélyes. Az állami ellenőrzés végrehajtásánál gyógyszerész nem nélkülözhető. Kerületi gyógyszervizsgálók kellenének a tisztiorvoshoz beosztva” [57].

Mivel magas tudásával, szakképzettségével hírnevét már megalapozta, ezért fontos állásba neveztek ki. Kassán a Kereskedelmi és Iparkamara vegyésze lett [54]. Közben nemcsak publikálással, hanem szóban is harcolt a jobb közegészségügyért.

1891-ben az Abauj-Torna megyei orvos-gyógyszerész egyesületben, majd 1894-ben a nemzetközi közegészségügyi és demográfiai kongresszuson előadást tartott a táp- és élvezeti szer vizsgálatáról, valamint a gyógyszerertárok állami ellenőrzésének kérdéséről. Ezt pár évvel később a Gyógyszerészi Közlönyben is publikálta [50, 51]. 1896-ban az I. Gyógyszerészkongresszuson „A gyógyszerészet fontossága az állam közegészségügyére” címmel hangzott el előadása [59], melyet azonban Gallik rosszullete miatt dr. Fauser Géza olvasott fel [61].

Kötelességtudó, haladó gondolkodású, sokoldalú gyógyszerész volt. Tudását és gyakorlati eredményeit a közegészségügy, embertársai javára fordította. Éles meglátása lehetővé tette, hogy a közéletben is rangos helyet töltsön be.

Munkás életét Kassán, 1900. január 21-én fejezte be [54, 55].

IRODALOM

1. Abhandlung Über die Laxforrelensäure. Wien (1868). — 2. Chem. Eig. Ex. Wien (1869). — 3. Ivóvizekről általában és a Sátoraljaújhelyi ivóvizekről különösen egészségi szempontból Sátoraljaújhely (1877). — 4. Útmutatás a tápszer, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosrendőri vizsgálatára. Sátoraljaújhely (1879). — 5. A húsról és szeszes italok vegyvizsgálatáról. Sátoraljaújhely (1879). — 6. A rothadási baktériák összetétele Sátoraljaújhely (1880). — 7. A bor vizsgálatáról Kassa (1884). — 8. Borbetegségekről, s azok gyógykezeléséről. Kassa (1884). — 9. A szeszes italok vegyvizsgálatáról. Kassa (1884). — 10. Rendőri hulla vegyvizsgálata. Kassa (1880). — 11. A csokoládé vizsgálata. Kassa (1892). — 12. Útmutatás a tápszer, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosrendőri vizsgálatára. (Második, átdolgozott kiadás 76 ábrával.) Kassa (1887). — 13. Emlékbeszéd Dr. Kaun Dávid felett. Abauj-Torna megyei Orvos-Gyógyszerész Egyesületben. Kassa (1891). — 14. A húskivonat, peptonok vizsgálatáról. Budapest (1892). — 15. A tej eltartásáról és konzervjéről. Budapest (1892). — 16. Gyümölcsborok hamujának összetételéről. Kassa (1893).

Gallik Géza cikkei

17. Az erucin és aesculin hatásáról a hányszékélesnél. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 497 (1873). — 18. Az erucasav készítéséről és a hányszékélesnél alkalmazásáról. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 497, (1876). — 19. Egy új képletnek górcsói vizsgálatáról. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 321 (1877). — 20. A vízről.

„Zemplén” — Sátoraljaújhely (1877). — 21. Az ivóvizekről általában és a Sátoraljaújhelyi ivóvizekről, különösen egészségi szempontból Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 167, 177, 194, 213 (1878). — 22. A füstölt húsról. „Zempléni Lapok” Sátoraljaújhely (1879). — 23. A lisztéről. „Zempléni Lapok” Sátoraljaújhely (1879). — 24. Mutatvány az „Útmutatás a tápszer, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosrendőri vizsgálatára” c. könyvből. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 133 (1879). — 25. Szeszes italok vegyi vizsgálatáról. Közegészségügyi Kalauz, Budapest (1879). — 26. Tápszer vizsgálatáról. „Aesculap” Budapest (1879). — 27. A borbetegségekről s azok gyógykezeléséről. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 662, 739 (1884). — 28. Rendőri hulla vegyvizsgálat Gyógyszerészi Hetilap, Budapest (1884). — 29. A hús vizsgálatához. „Aesculap” Budapest (1886). — 30. Adatok a must erjedéséhez. Magyar Gazdák Kézikönyve, Kassa (1890). 31. A tej eltartásáról és konzervjéről. Szőlészeti és Borászati Lap, Kassa (1890). — 32. A húskivonat és a pepton vizsgálatáról Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 816, 839 (1892—93). A tej eltartásáról és konzervjéről. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 823 (1893), 34. A gyógyszerész legyen-e tápszer és élvezetiszervizsgáló? Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 643 (1894). — 35. A gyógyszerertárok állami ellenőrzésének kérdéséhez Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 677 (1894). — 36. A cholera kóma bacillus vizsgálatához Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 612 (1893). — 37. Borvegyvizsgálat. Szőlészeti Borászati Lap, Kassa (1893). — 38. Tokaj—Hegyaljai Ausbruch—Medicinal Weine, Agrikultur-Zeitung, Wien (1893). — 39. A nyálkás bor kezeléséhez. Szőlészeti Borászati Lap, Kassa (1894). — 40. A konyak vizsgálatához. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 722 (1894). — 41. Jelentés a Kassai Kereskedelmi és Iparkamara kémiai laboratóriumában az 1892—94. években teljesített munkálatokról. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 770, 822 (1894). — 42. A tokaji bor mint gyógyszer. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 650 (1894). — 43. A hamis tokaji bor megítéléséhez. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 160 (1895). — 44. A gyümölcsborokról, különös tekintettel azok szeretlen alkotásaira. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 803, 825 (1895). — 45. Alkalmazhatók-e a nők gyógyszerészeknek? Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 197—210 (1895). — 46. A condurango-kéregéről és borjáról. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 424—442 (1895). — 47. Jelentés a Kassai Kereskedelmi és Iparkamara kémiai laboratóriumában az 1892—94. években teljesített munkálatokról Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 942 (1895). — 48. A tápszer vizsgálató vegyészeti állomások kérdéséhez Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 134 (1896). — 49. Mérgező hatású keményítő Gyógyszerészi Értesítő, Budapest 829 (1897). — 50. A gyógyszerész legyen-e tápszer- és élvezetiszervizsgáló? Gyógyszerészi Közlöny, Budapest 186 (1897). — 51. A gyógyszerertárok állami ellenőrzésének kérdéséhez. Gyógyszerészi Közlöny, Budapest 169 (1897). — 52. Az árpafajok hasznavehetősége a sögyártásban Gyógyszerészi Hetilap, Budapest 6 (1899). — 53. Vázlat a növények életéből. Gyógyszerész Almanach, Budapest II; évfolyam 71—77 (1896)

EGYÉB IRODALOM

54. Gyógyszerész Almanach, Budapest I. kötet 49 (1895). Szerkesztő: Chyzer K. — 55. Gyógyszerészi Értesítő, Budapest 307 (1933). — 56. Kenyeres J.: Magyar Életrajzi Lexikon, Budapest I. kötet 566 (1967). — 57. Schédy S.: Gyógyszerészek Naptára, Budapest 10 (1874). — 58. Schédy S.: Gyógyszerészek Naptára, Budapest 25 (1883). — 59. Matolcsy M.: Könyv és irodalmi gyűjtemény magyarországi gyógyszerészeti munkákról, Budapest 25, 108, 139, (1910). — 60. Szinnyei J.: Magyar írók élete és munkái, Budapest V kötet 979 (1899). — 61. Gyógyszerészi Közlöny, Budapest 422 (1896)

*

Itt köszönöm meg dr. Hegedüs Lajos főgyógyszerésznek munkámhoz nyújtott fáradhatatlan segítségét.

L. Soproni: *Фармацевт Геза Галлик (1848—1900 гг.)*

Автор посвящает свою работу памяти фармацевта Гезы Галлика по случаю 130-ой годовщины со дня его рождения. Он подробно рассматривает книгу Галлика: „Руководство по судебно-медицинскому исследованию пищевых продуктов, посуды, тканей и прочего домашнего оборудования“ и указывает на то, что некоторые из описанных им методов применяются и в настоящее время. Эту книгу в свое время министр внутренних дел рекомендовал для пользования врачам и фармацевтам. Галлик в 1894 году предложил осуществления государственного надзора при участии фармацевтов аптек. Он уже рано распознал ту возможность, что фармацевт в результате своего многостороннего научного образования может принести пользу не только в аптеке, но и в других областях жизни. Помладние годы своей жизни Галлик работал в качестве химика Промышленно-торговой палаты в Кошице.

L. Soproni: *Das Lebenswerk von G. Gallik (1848—1900)*

Anlass des Geburtstags des Apothekers G. Gallik ist sein Lebenswerk beschrieben. Sein Buch über „Instruktionen für die polizei-medicinische Untersuchung von Lebensmitteln, Geschirre, Textilien und anderen Haushaltartikeln“, einige Methoden dessen noch immer im Gebrauch sind, war in seiner Zeit ein Kompendium,

das vom Ministerium des Inneren für Ärzte und Apotheker in einer Verordnung empfohlen wurde.

Gallik erkannte schon in 1894, dass für die offizielle Inspektion der öffentlichen Apotheken von den Behörden mit der Mitwirkung von Apothekern durchzuführen werden sollte, und dass die Pharmazeuten neben den Apotheken auch in anderen Gebieten eingesetzt werden könnten. Er wirkte in den letzten Jahren seines Lebens als Chemiker der Wirtschafts- und Gewerbekammer von Kassa.

L. Soproni: *The life-work of G. Gallik (1848—1900)*

On the 130th birthday of G. Gallik, an outstanding pharmacist of the past century, his life-work is recalled. His "Instructions for the police some methods of which are still in use. medicinal examination of foods, vessels, sutures and other housekeeping items", some methods which described in it being still in use, has had been a manual recommended by an order of the Ministry of the Interior for medical officers and pharmacists. Gallik suggested already in 1894 to perform the control of pharmacies by state authorities with the cooperation of pharmacists. He recognised soon that pharmacists may be advantageously applied not only in the direct drug supply service, but on other professional fields as well. He himself worked during the last years of his career as a chemist of the Chamber of Trade and Industry of Kassa.

(Fővárosi Tanács Gyógyszertári Központja 1607-es Gyógyszertár, 1162 Budapest, Pálffy tér 13.)

Érkezett: 1978. I 16

GÁZTŰZHELY ÉS LÉGCSÓHURUT

Vy · ÖAZ 32 (10), 220 (1978)

Ha a földgázzal fűtött gáztűzhelyen sütnék-főznek, a konyha levegőjének NO- és NO₂-tartalma hamarosan túllépi az egészségileg még közömbös 0,05 ppm koncentrációt. Ez a két vegyület az egyik okozója a gyermekek gyakori légúti megbetegedéseinek. Angliában egy éven át 6000 hat és tíz év közötti iskolás gyermekben figyelték meg a köhögéssel, náthával járó és légcső-megbetegedések gyakoriságát a különböző energiaforrásokkal ellátott háztartásokban. Közülük 3000 háztartásban gázt, 3000-ban villanytűzhelyet használtak. Mindkét fajta energiaellátás egyformán gyakori volt a lakosság minden rétegében. Minden korosztályban kivétel nélkül gyakoribbak voltak a légzőszervi megbetegedések a gázüzemű háztartásokban, főleg a leánygyermek esetében, akik feltehetően többet tartózkodtak a konyhában. Ezt a feltűnést keltő hírt a közelmúltban egy angol orvosi szaklap tette közzé.

NO, ill. NO₂ mintegy 900 fokos hőmérsékleten keletkeznek finoman porított nemesfém katalizátor jelenlétében a levegő nitrogénjének oxidációja révén. Katalizátor nélkül 2000 fokon megy végbe a reakció. Kérdés, vajon a gázláng viszonylag alacsony hőfoka mellett katalizátor nélkül is képződhet-e NO vagy NO₂. Az említett tanulmány nem tartalmaz pontos kísérleti részleteket, de elképzelhető, hogy a két nitrogénvegyület már elégetés előtt megvolt a földgázban (164).

R. B

A HEGYIBETEGSÉGRŐL

A F K.: ÖAZ 32 (10), 219 (1978).

Mínt hogy növekvő magassággal a barometrikus ellenőrzés csökken, az emberi test régeiben a gázok kiterjednek. Mindenki ismeri a fülekben ilyenkor hallható kattantást, amit cukorka szopogatásával, ill. rágásával megelőzhetünk. A fülkürt gyulladása esetén ez a nyomáskiegyenlítődézés igen fájdalmas is lehet. Pneumothorax esetén különös óvatosság ajánlatos; itt a légnyomáskülönbség életveszélyt jelenthet.

Ezer méter magasságban már nyugalmi állapotban

is intenzívebbé válik a légzés; 3000 méter elérésekor a percenkénti légzések száma mintegy negyedrésznivel növekszik az alföldi értékkel szemben. Ilyenkor a testi megterhelés légszomjat okozhat. A 3000 méteres határon túl bekövetkező szaporább légzés nem annyira az oxigénhiány következménye, mint inkább a vegetatív szabályozás hatása. Magas hegyek közötti tartózkodás első napjaiban ideges egyéneket nyugtalanság, félelem fogja el. Ismeretes a magaslati szabad tereken észlelt tériszony is. Jellemző az első napokra az emberek ingerlékenysége is. 3000 méter felett hányinger és szívdobogás áll be. Idősebb egyének többnyire kiegyensúlyozottabban viselik a magaslati tartózkodást; fiatalok és alacsony vérnyomásúak kollapszusra hajlamosabbak.

A legjobb megelőző védekezés: nyugalom az első napokban. A 2500 méter feletti magasságban szerzett tüdőgyulladás hevenyebb és súlyosabb lefolyású lehet. A beteget azonnal alacsonyabb fekvésű helyre kell szállítani. Testedzéssel egymagában nem előzhetjük meg a hegyi betegséget. Legjobb, ha elegendő időt engedélyezünk szervezetünknek az átállásra; 3000 méter felett a naponkénti további szintkülönbség ne legyen több 3000 méternél (165).

R. B.

TÍZEZER MÁRKA AB LEMONDÁSÉRT

APM: ÖAZ, 32 (10), 222 (1978)

Kis város az NSZK-beli Fekete-erdőben Öhringen. A 16 000 lakosú város tanácsa rendkívüli intézkedéssel szeretné a szociális okokból eredő teherességmegszakítások számát csökkenteni. A lakosság többségének elhatározásából a jövőben azok a leendő anyák, akiknek a teherességmegszakítása szociális okokból indokolt volna, 10 000 márka egyszeri juttatásban részesülnek, amennyiben a művi vetélésről lemondanak, és magzatukat kihordják. Ezzel a pénzbeli támogatással azok a családokon kívánnak segíteni, amelyeknek egy születendő gyermek olyan anyagi megterhelést jelentene, hogy a család gazdasági egyensúlya felborulna. Az akció kezdeményezője a község orvosa, Harald Enzmann dr. volt (167).

R. B.